KÜLÖNFÉLÉK.

Egyházpolitikai kérdések czim alatt bizonyos idő óta az államot és egyházat mélyen érdeklő fontos ügyek foglalkoztatják és hullámoztatják az országos közvéleményt. Az elkeresztelési rendelet visszavonásáról, az 1868. LIII. t. cz. módosításáról, a zsidóvallás receptiojáról, a vallás szabad gyakorlásáról s a házassági biráskodásnak a kötelező polgári házasság behozatalával való rendezéséről van szó. A vallásügyi reformok nehézség nélkül nem szoktak keresztül menni. Hajdanában véres háborukat idéztek elő s bizonyára most is szó- és tollharczot fognak eléidézni. Az újításokat az áldatlan elkeresztelési vita hozta szőnyegre s azoknak csak megpendítése is kormányválságot vont maga után. A Szapáry-kabinet lemondása következtében Wekerle elnöksége alatt megalakított új kormány programmul tüzte az említett kérdések szabadelvű irányban leendő megoldását. A megoldás elé azonban számos akadály tolul. A képviselőházi pártok a reformokat általánosságban pártolják, azonban a tagok között nincs meg mindenben az egyetértés. Némelyek azt tartják, hogy az általános vallásszabadság kimondásában a zsidó vallás receptioja is bennfoglaltatik; a nemzeti párt vezére a *kötelező* polgári házasságra nézve még nem nyilatkozott. A főrendiház látható többsége ellene van. A róm. kath. clerus — mögötte Rómával — a reformok ellen foglalt állást. A ref. és ág. hitv. egyházak határozottan még nem nyilatkoztak; ezek a szabadelvű haladásnak útját nem akarják ugyan állani, de feltételeket szabnak; nevezetesen az 1868. 53. t. czikket fennakarják tartani; követelik, hogy az általános házassági jog rendezésénél a házasság felbonthatósága kimondassék s mig ez a rendezés bekövetkezik, a házasságügyi biráskodás joga (a Királyhágón tul) rájok is kiterjesztessék. Mi ez úttal csak annyit jegyzünk meg, hogy a szabadelvü reformokat általában pártoljuk, de be kell a részleteket várnunk. Ez úttal csak amaz óhajtásunknak adunk kifejezést, vajha sikerülne azokat az egyházak békéjére és a nemzeti érdekek előnyére állapítani meg.

Jakab Elek jeles történészünk közelebbről 308 darab könyvet ajándékozott a székely-keresztúri unitárius gymnasiumnak. Azóta, hogy 1876-ban megvásároltatott a Mike-Jakab Elek féle könyvtár a sz.-keresztúri gymn. részére, ajándékozott összesen 1947 darab könyvet, melynek becsértéke 1049 frt 91 kr.

A mit mi már rég teszünk t. i. hogy „*keresztény*-“*t* irunk és mondunk és nem „*keresztyén*“-t, *Gaal Mihály* az „Ev. Egyház és Iskola“ 50-dik számában, a *keresztény* mellett a következőket irja:

„Azok, kik keresztyént irnak mindenek előtt abban tévednek, hogy azt vélik, miszerint azért, mivel a Bibliában a keresztény szó a Christianusnak fordítása: maga a keresztény szó is a christianus szóból képeztetett. Ez nagy és végzetes tévedés. A németben igenis áll a fenti egyezés annyira, hogy a „Christ“ szó Krisztust is, keresztényt is jelent. De már a tót „Kresztyan“ sem ered a „Krisztusz“ szóból, hanem a „kreszt“ (keresztség) szóból. Azonképen bizonyos, hogy a „keresztény“ szó sem ered sem a christianusból, sem a tót kresztyanból, sem a keresztfa fogalmából, hanem a keresztelésből, (mely németül Taufe, tótul Kreszt). Már ha a „keresztény“ szónak ezen származását elfogadjuk: akkor egyrészt elesik a mai reformátusoknak ellenszenve a keresztfa fogalmának, mint idolumnak az elnevezésbe való felvétele ellen; másrészt természetesnek találjuk a magyar nyelv szabályai szerint a keresztel ige törzséből é n y képzővel alakított könnyű, jó hangzású keresztény nevet. Mert azt még sem fogja senki sem állítani, hogy a magyar nép valahol keresztyént mondana. Lehet, hogy mondják e szót a buzgó ref. papok a szószéken; de bizonyára minden alkalommal erőszakot követnek el saját beszélő szervükön. Furcsának látszik, de igaz, hogy a „magyar valláson“ levő kálvinista ebben legközelebb áll a tótokhoz. A tót azt mondja: „kresztyan“. s a kálvinista utána mondja: „keresztyén.“ Csakhogy a tótnak könnyebb ám az ő szavát kiejteni, mert az ő nyelvében a s z hang a t y hanggal nem repugnál; lévén ezenkivül sok szava, melyben e két hang együtt szomszédol, mint koszty (csont), maszty (zsir), hoszty (vendég), trszty (nád). Ellenben senki a világon nem mond olyan magyar szót, melyben — s z t y — együtt találtatnék, ha csak a t y ü képző által alakult keztyűt ide nem számítjuk. Még az — s t y — hang türhetőbb a magyar fülnek, azért könnyen ejtjük a Sebestyént, ostyát, borostyánt. Épen azért ha a keresztény szó a Christianusból eredt volna, akkor bizonyosan most kerestyént mondanánk.“

De hogyha abból ered is, miért ne lehetne keresztényt mondani, mikor a Sebastianust is a magyar nép rendesen Sebestténynek mondja.

Gaal M. czikkét így végzi:

„Mi tehát keresztények vagyunk és nem keresztyének.

Még pedig azért, mert:

1. meg vagyunk keresztelve (és nem keresztyelve.)

2. magyarok vagyunk, s nyelvünkben az — szty — hangok türhetlenek.

3. egy a keresztségünk (Ef. 4, 5.) a róm. kath. atyafiakkal s a magyar tud. akademia tagjaival, s igy holmi betü-siboleth kedveért nem akarunk már ebben kétfelé szakadni.“

Gordon Channingről és Renánról. Gordon Sándor, az angol unitáriusok egyik legjelesebb tudósa a manchesteri theol. intézet ez évét megnyitó beszédében Channingről és Renánról a következőket mondotta: E százévben egy gondolkozónak se tulajdoníthatunk közetlenebb befolyást a theologia jobbítására, mint annak a fényes szellemnek, kinek emlékére éppen most ültünk örömünnepet. Channing a bibliáról való criticismussával uj irányt adott a csodás elem régi problémájának. A legtöbb theologiában a csodák a dualismus indexe voltak. Ott voltak egyfelől a természet rendes munkája, másfelől a Isten rendenkivüli működései. Channing egy élő egység nyilvánulásaivá tette azokat. A kritikai tanulmányokban egy név se jutott és méltán nagyobb hirre, mint ama nagy bretagne-ié, ki éppen az imént lehelte ki lelkét a College de France falai között. A kik visszaemlékeznek az ő „Jézus élete“ első megjelenésére, készséggel vallják meg vele együtt, hogy az egyike volt azoknak a kevés müveknek, melyek szellemükre kitörölhetetlen benyomást tettek. A németek szerettek néha kicsinylőleg beszélni Renanról, kinek vizsgálódás-módszere nem mindig volt szerintök alapos. De Renan munkáját a szellem lángja érintette. Renan alakjai élők; leirásai érdek-keltők. Az emberek szivesen olvasták az ő müveit. A mit Macaulay és Stanley tett az angolok közt a nemzeti és az egyházi történelemre, ugyanazt tette a franciáknál Renán a kereszténység eredetére nézve. Ugy állította azt elé mint az emberi élet drámáját, mely az olvasót vonza és megjutalmazza. Nem kicsiny dolog volt ezt tenni. Az emberi gondolat és tanulmány eme nagy világosságai — a modern Channing és a még modernebb Renán — a legjobb befolyással voltak reánk, midőn növelték bennünk az érzéket minden valódi ismeret értéke és a további ismeret és mélyebb bölcseség kimeríthetetlen lehetőségei iránt. Mi elmulunk — mondotta a haldokló Renán — elmulunk és eltününk. Ég és föld magmaradnak; az idő mindig előre halad.

Gyászhirek: *Özv. Szász Károlyné*, Münstermann Fanni, e nagy időt élt példányszerü protestans nő, Szász Károly dunamelléki és Szász Domokos erdélyi ref. püspökök édes anyja f. évi oct. 31-én bevégezte

áldásos életét. A kiváló nőt nagy részvét kisérte sirjába. — *Özv. Pákey Lajosné*, született Kilyéni Székely Terézia f. évi nov. 19-én 76-ik évében Kolozsvárt jobb létre szenderült. Az elhunyt jó és nemesszivű nőben Pákey Lajos építészmérnök, egyh. tanácsos édes anyját fájlalja. — *Deésfalvi ifj. Pataky László*, birtokos, egyh. tanácsos elvesztette szeretett kis leányát *Pataky Irént*. — *Szentiványi Gábor* maros-solymosi birtokos és egyh. tanácsost fájdalmas csapás találta szeretett nejének *Homorod-almási Rigó Czeczíliának* f. évi dec. 13-án történt elhunytában.

Olvasóinkhoz. Szükséges-e folyó-iratunk irányát és czéljait magyarázni olvasóinknak most, a midőn ismét egy uj év küszöbén állunk. Hisz mindnyájan jól ismerik azokat: irányát, mely a szabadelvű kereszténység; és czélját, mely a keresztény szabadelvü hitnézetek és egyházak fontos érdekeinek szolgálata. És mégis indíttatva érezzük magunkat, hogy most ezeket inkább kiemeljük és szem elé tartsuk, mint valaha. Rég ideje, hogy nem tetszett még oly szembetünően, hogy mennyire szükséges a valódi vallási szabadelvüség és a józan szabadelvű keresztény nézetek fentartása és ápolása, mint éppen napjainkban, mikor mindenfelé a szabadelvüséget és lelkiismeretszabadságot hangoztatják, de e szabadelvüséghangokban nem lehet magára a szabadelvüségre és nem a szabadságra ismerni. Ez minket csak arra indít, hogy a valódi vallási szabadelvüséget annál nagyobb buzgósággal szolgáljuk abban a meggyőződésben, hogy ez által az átalános eléhaladás czéljára munkálunk. Hiszszük, hogy olvasóink velünk lesznek és törekvéseinkben pártolnak és támogatnak.

Fogadják legjobb kivánatainkat a szent ünnepekre és a beállandó uj esztendőre!

A Szerkesztőség.